

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

GAMMEL STRAND 40 OG LÆDERSTRÆDE 9

KØBENHAVNS KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	03.08.2016
Besigtiget af:	Pernille Schelthauer Jacobsen
Journalnummer:	2010-7.82.07/101-0001
Kommune:	Københavns kommune
Adresse:	Gammel Strand 40/ Læderstræde 9, 1201/1202 Kbh K
Betegnelse:	1945
Fredningsår:	<i>Forhus mod Gammel Strand med sidehus (1799-1801), forhus mod Læderstræde (1830)</i>
Omfang:	

BYGNINGSBESKRIVELSE

I det følgende er der ikke taget stilling til lovligheden af bygningsarbejder foretaget i ejendommen. Følgende dele af ejendommen er ikke besigtiget og indgår derfor ikke i beskrivelsen eller værdisætningen: kælderen, parterre og 3.sal, Gammel Strand 40.

Gammel Strand 40 ligger i husrækken med udsyn over Slotsholmskanalen til Christiansborg Slotskirke og Thorvaldsens Museum.

Gammel Strand 40 består af et forhus der er sammenbygget med et sidehus og et kort tværhus der, tilsammen med Læderstræde 9, omkranser et lille brostensbelagt gårdrum.

Forhuset, sidehuset og tværhuset er grundmurede bygninger der står på en granitsokkel. Bygningen er opført i fire etager over en høj kælder og indrettet tagetage. Forhuset er fem fag bredt mod Gammel Strand, sidehuset er seks fag bredt med to smigfag, et mod forhuset og et mod tværhuset der ydermere er to fag bredt. Forhuset bærer et rødt, teglhængt heltag, sidehuset et halvtag og tværhuset et halvvalmet tag, begge ligeledes i rød tegl. Tagfladerne over smigfaget mellem forhuset og sidehuset er dækket med zink. I sidehusets rygning er tre blokformede skorstenspiber, tværhuset har en stor blokformet skorstenspibe i rygningen. Alle skorstenspiber er i blank mur. I tagfladen mod gaden er der isat tre ældre kviste med nyere trerammede sortmalede termovinduer. Kvistene er med zinktag og – flunker. I næsten alle tagflader er der tagvinduer, både ældre og nyere. Gårdens facade er malet i en mørk okker op til etageskel mellem parterre og første etage, hvorover facaden er malet i en lysere okker.

Facaden mod Gammel Strand er i kælderetage og parterre pudset op i kvadrer, facaden er opdelt over parterre med en profileret kordongesims over hvilken facaden fremstår i blank mur med gule mursten. Facaden afsluttes af en profileret sparrenkopgesims under

et dybt tagudhæng. Herimellem er facaden udsmykket med blændinger mellem første og anden etage og et aflangt fremspringende murfelt mellem andet og tredje etage. Nedgangen til kælderbutikken er overdækket med et konsolbåret skur i sandsten.

Vinduerne er i kælderen store butiksvinduer og fra parterre og op til tredje etage er vinduerne ældre hvidmalede korspostvinduer med en enkelt tværgående sprøse i de nederste vinduesrammer. Tredje etages korspostvinduer er en anelse kortere end vinduerne på etagerne under. Over vinduerne er muren muret dekorativt med lige stik. Gårdens vinduer er de samme som gadens, men dog brunmalede, kældervinduerne er delvist nyere, delvist ældre torammede vinduer.

Over porten i de to yderste højre fag er der opsat en mindeplade over en af bygningens tidligere beboere Georg Carstensen som etablerede Tivoli.

Porten er en ældre københavnergrøn tofløjet fyldningsport med seks lige store kassetter i hver dør. Portdrageren er dekoreret med en stavfrise og en æggestavsfrise hvorover er et rundbuevindue ind til et lille arkivrum over porten. Portrummets sider er beklædt med hvidmalede træpaneler, over hvilken er en profileret gesims. Loftet er et enkelt fladt hvidmalet loft og portens brolægning er af endetræ. I portrummets venstre side er der indgang til trapperummet via en nyere hvidmalet dobbeltfløjet vitrinedør.

Trapperummet indeholder en stor hvidmalet treløbstrappe med stort rektangulært durchsicht der er gennemgående for alle etager. Forvængen er dekoreret med geometriske mønstre og balustrene er firkantede med buedeformede dekorationer imellem. Håndlisten er i enkelt profileret sortmalet træ. Der er fra hver trappeafsats adgang til et lejemål pr. etage via ældre hvidmalede tofløjede fyldningsdøre med ribbet panelering i midterpanelet.

I bygningens indre er der generelt en ældre materialeholdning, gulvene er fra husets opførelse, paneler, stuk og vindueslysninger er af ældre dato. Der er helpaneleret i forhusets og sidehusets vægge ud mod gade og gård, de andre vægge er med brystningspaneler. I de lange gange i sidehuset er der ældre ovenlysvinduer mellem værelserne og gangen.

På første etage er der i forhuset ydermere hvidmalede lærredsvægge i alle stuer og der er bevaret antydninger af et kakkelovnshjørne i smigfagsrummet. Der er ligeledes på første etage et ældre kaldesystem installeret i gerigterne i alle rum.

Læderstræde 9 er en grundmuret bygning der står på en granitsokkel. Bygningen er opført i fire etager over en høj kælder og indrettet tagetage. Bygningen er syv fag bred og bærer et rødt teglhængt heltag. I tagfladen er der på hver side af tagryggen fire nyere tagvinduer.

Durchsicht i trapperum,
Gammel Strand 40

Facaden er fra kælder op til etageskel mellem parterre og første etage muret op i refendfuget cementpuds. Facaden opdeles af en profileret kordongesims over parterre, over kordongesimsen fremstår facaden hvidmalet. Facaden afsluttes med en profileret sparrenkopgesims. Herimellem er facaden dekoreret med en smal aflang blænding i de 5 midterste fag mellem første og anden etage.

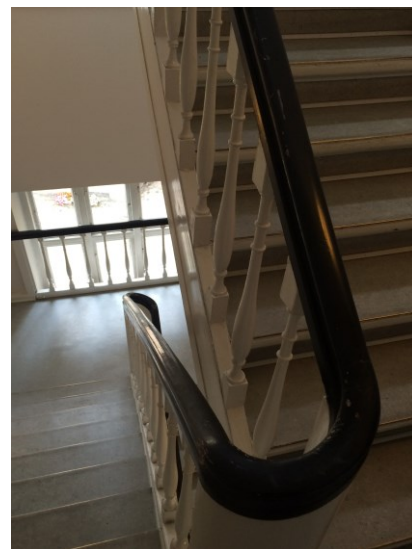
Vinduerne er alle ældre hvidmalede korspostvinduer med en enkelt sprosse igennem nederste vinduesramme, bortset fra det yderste fag til hver side ældre hvidmalede trerammede vinduer, ligeledes med en sprosse i nederste vinduesramme. Første etages vinduer er højere end de resterende etagers men dog med samme antal ruder.

Portgennemgangen er placeret i bygningens yderste fag til højre. Porten er en københavnergrøn dobbeltfløjet fyldningsport med diamantformede fyldninger. Porten giver adgang til et portrum, der på væggene er beklædt med hvidmalede træpaneler. Loftet er et fladt hvidmalet træloft og portrummets belægning er asfalteret. I portrummet er der via en nyere dør adgang til et stort trapperum der fører op til bygningens øvre etager.

Trapperummet er et stort kvadratisk rum med en hvidmalet toløbstrappe, med svungne hvidmalede balustre og en sortmalet profileret håndliste. Durchsicht, der er smalt og aflangt, er gennemgående for alle etager. Der er fra hver trappeafsats adgang til et lejemål pr. etage via nyere tofløjede hvidmalede døre.

I bygningens indre er den oprindelige planløsning bevaret med et stort rum mod gaden og flere mindre rum mod gården. Der er i det indre generelt en nyere materialeholdning. Gulve, vægge og døre er alle af nyere dato. Hoveddøren ind til trapperummet fra porten samt døren ind til arkivrummet over porten er af ældre dato. Døren ind til arkivrummet er en lav hvidmalet fyldningsdør med tidssvarende rigt profilerede gerigter.

Panelerne i bygningen er generelt ældre helpaneler mod gaden og mod gården. De øvrige vægge fremstår uden paneler. Vindueslysningerne er med snitskårne ældre paneler.

Trapperum, Læderstræde 9

— BYGNINGSHISTORIE

Byen, som i kilderne omkring 1043 slet og ret blev kaldt Havn, og siden København, var anlagt i strædet mod Amager. Herfra var det nemt at komme ud til Øresund, en af verdenshandelens maritime hovedveje. Den oprindelige kystlinie og havnefront lå mellem Rådhusstræde og Højbro. Havnen lå her i læ af de småholme, der i tidens løb blev sammenlagt til Slotsholmen. Den oprindelige by var omgivet af grave og havde én kirke, Sankt Clemens. Vestergade var dengang den vigtigste vej fra oplandet til færgestedet, der lå ved

Højbro Plads. Bydannelsen og færgestedet var baggrunden for, at Absalon placerede sin borg her.

Strand kvarter omfatter bebyggelsen ned mod Gammel Strand samt selve Slotsholmen, hvor Københavns Slot, nu Christiansborg, og de mange andre store bygningsanlæg, der er ramme om landets centraladministration, ligger. Gammel Strand blev første gang nævnt på skrift i 1377, med den latinske betegnelse "prope mare", der betyder ved havet. Først i 1716 blev navnet Gammel Strand benyttet officielt. Gennem århundreder holdt de mange fiskerkoner året rundt til her, hvor de solgte fisk fra primitive stader. Men da det nye fisketorv i Sydhavnen var klar i 1958, holdt handlen her op og de mange fiskerbåde, der hver morgen havde landet fisken på Gammel Strand, forsvandt.

Gammel Strand 40 er opført i 1799-1801 for hofgravør David Ahron Jacobsen kun få år efter Københavns anden store brand i 1795. Læderstræde 9 er ligeledes opført i 1801 for David Ahron Jacobsen. Begge huse er tegnet af Jacobsen selv. Der har tidligere ligget et pakhuis i gården mellem Gammel Strand 40 og Læderstræde 9, men dette er nedrevet i 1958.

Gammel Strand 40 har gennemgået flere renoveringer. Af de kendte er følgende sket. I 1957 gennemgår bygningen en større facaderenovering hvor port, portvindue og kældervinduer bliver restaureret. Facaden bliver ligeledes malet om. I 1970 bliver kældervinduerne mod gaden udskiftet og i 1977 bliver alle vinduer mod gaden skiftet ud fra almindelige ældre dannebrogsvinduer til korspostvinduer med sprosser i underrammen. De fleste vinduer mod gården bliver ligeledes skiftet.

Læderstræde 9 har ligeledes gennemgået flere restaureringer, af de betydelige kan nævnes en større ombygning af kælderetagen i 1968 hvor der desuden blev etableret en nedgang til kælderen fra gadeplan i facadens yderste venstre fag.

P. O. Brøndsted (1780-1842) boede på Gammel Strand 40 fra 1815-1818. Brøndsted var ambassadør ved Pavestaten i Rom og senere filologi- og arkæologiprofessor ved Københavns Universitet og direktør for den kongelige mønt- og medaillesamling.

På Gammel Strand 40 boede Tivolis grundlægger Georg Carstensen fra 1843-1845, samme tid som Tivoli åbnede sine døre. Der er over porten opsat en plakette med Tivolis første hovedindgang til ære for Carstensen

Peter Faber (1810-1877) boede ligeledes på Gammel Strand 40 i 1850-1853. Faber var inspektør ved den Polytekniske Læreanstalt og senere direktør for Danmarks første telegrafjeneste. Mest kendt er han dog nok for sine sangtekster der inkluderer *Højt for træets*

Mindeplatte over porten afbildende Tivolis første hovedindgang til minde om Georg Carstensen der skabte Tivoli, som boede på adressen.

grønne top, Sikke voldsom trængsel og alarm og Dengang jeg drog af sted/Den tapre landsoldat.

Biskoppen og politikeren D. G. Monrad boede i 1953 på Gammel Strand 40. Han var biskop ved Lolland-Falsters stift, i 1849 skrev Monrad udkastet til Grundloven som blev næsten enstemmigt vedtaget, udnævnt kultusminister og indenrigsminister i 1859-1863 og senere blev han udnævnt til konseilspræsident, en stilling som han dog fratrådte efter nederlaget i Slesvig i 1864.

Journalisten og forfatteren Henrik Cavling boede i 1890 på Gammel Strand 40 i en lejlighed på 1. etage. Cavling var medstifter af Dansk Journalistforbund og senere medlem af bestyrelsen hos Dagbladet Politiken. Dansk Journalistforbund uddeler årligt en Cavling pris til journalister der i særlig grad har udvist initiativ og talent det forløbne år.

I senere tid boede forfatteren Otto Rung på adressen i 1937 og forfatteren Kjeld Abell boede der i 1938.

På Læderstræde 9 boede komponisten H. C. Lumbye i 1853. hans produktion bestod af valse, polkaer og galopper i tysk stil og mest kendt er nok hans Champagnegalop skrevet til Tivolis 2 års jubilæum og hans Jernbanegalop.

— KILDER

København før og nu, Svend Aakjær, Mogens Lebeck og Otto Norn (red.) 1949-1950

Historiske huse i det gamle København, Nationalmuseet, 1972

Indenforvoldene.dk

http://www.rosekamp.dk/Weilbach_77_web/alfa/j.htm

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Ejendommens miljømæssige værdi knytter sig til beliggenheden i Gammel Strand, hvor forhuset indgår som en integreret del af husrækken, der består af tilsvarende bygninger opført i samme periode. Bygningernes stort set ens bygningshøjder, korte facadelængder og klassiske facadeproportionering skaber en samhørighed samt en tæt struktur, der får kvarteret til at fremstå som et hele og tillige danner en stemningsfuld ramme mod Slotsholmskanalen.

Hertil kommer den miljømæssige værdi af den smalle grunds traditionelle bebyggelsesstruktur med Gammel Strands 40's forhus og sidehus omkring gårdrummet, samt til den åbne gennemgang i gården til Læderstræde 9. Denne struktur er karakteristisk for den tætte, indre by, og Gammel Strand 40 /Læderstræde 9 er således både med til at opretholde Københavns ældre gadestruktur, men også et yderst velbevaret, historisk gård- og passagemiljø.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi ved Gammel Strand 40/Læderstræde 9 kan forbindes til ejendommene, som et eksempel på den nedtonede klassicisme, der prægede periodens Københavnske borgerhuse i tiden efter Københavns brand i 1795. Klassicismen som ideal vandt indpas i takt med borgerskabets stigende indflydelse, og kom som stilart til at præge de bygninger, der blev opført i anden halvdel af 1700-tallet og første halvdel af 1800-tallet – og dermed København.

Den kulturhistoriske værdi kommer i det ydre til udtryk i det klassicistiske formsprog i forhusenes enkle og sparsomt dekorerede facader, der i dag kun er forsynet med kordongesimser, og en sparrenkopsgesimser samt enkle bånd mellem etagerne. Hertil kommer facadernes taktfaste vinduessætning og skuret af sandsten over kældernedgangen på Gammel Strand 40.

I kontrast hertil står de enkle, gulkalkede gårdsider, hvor den gulkalkede gesims på Gammel Strand 40 er den eneste dekoration. Kontrasten mellem facaden og gårdsiderne er karakteristisk for perioden, idet den afspejler vigtigheden af, at ejendommen fremstod repræsentativ i gadebilledet.

Det borgerlige, klassicistiske bygningsideal afspejles i det indre i såvel planløsning som interiører med en høj håndværksmæssig standard. Der ligger en kulturhistorisk værdi i den oprindelige planløsning, der er velbevaret på samtlige etager, og som blandt andet kendetegnes ved en hovedtrappe i forhuset og en bagtrappe i baghuset. Plandisponeringen er således karakteristisk for det københavnske byggeri på opførelsestidspunktet og derfor en kulturhistorisk værdi.

De mange oprindelige og ældre bygningsdele og –detaljer har ligeledes stor kulturhistorisk værdi, idet de vidner om periodens udsmykningsideal og æstetiske præferencer. Af særlig værdi har lærredsvæggene i repræsentationsstuerne i Gammel Strand 40 samt for begge bygninger, de to oprindelige trapper med alle detaljer, herunder de dekorerede vanger og udsmykkede balustre.

Gårdside, Læderstræde 9

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi knytter sig i det ydre til facadens klassicistiske udtryk, der karakteriseres ved en enkel facadekomposition, en overordnet symmetri og et fladebetonet, taktfast udtryk. Kordongesimsen og de vertikale bånd mellem etagerne har dels en dekorativ og dels en kompositorisk funktion, idet de skaber en visuel balance. De glatte murflader, enkle horisontale linjer og den regelmæssige og taktfaste placering af vinduerne bidrager til facadens overordnede rolige og værdige fremtræden, der højnes af sparrenkopsgesimsen og accentueringen af kældernedgangen mod Gammel Strand. På bagsiden af bygningerne knytter den arkitektoniske værdi sig til gårdsidernes prunkløse udtryk, regelmæssige og tætte vinduessætning samt den enkle farvesætning, der skaber et meget helstøbt gårdmiljø.

De arkitektoniske værdier kommer tydeligt til udtryk i de velproportionerede stuer, samt hovedtrapperummet i det indre af Gammel Strand 40, hvor de fint forarbejdede og nedtonede snedkerdetaljer forlener rummene med den borgerlige klassicisms stringente og diskrete elegance.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier knytter sig overordnet til ejendommene som repræsentanter for et byhus opført efter Købehavns brand i 1795, der i Gammel Strand 40 er traditionelt disponeret med et forhus og et sidehus omkring grundens gårdrum som afsluttes af Læderstræde 9. De bærende fredningsværdier relaterer sig i det ydre til de grundmurede bygninger i fire etager, over en høj kælder med røde teglhængte heltage og halvtag. Hertil kommer de ældre kviste, skorstenspiberne i rygningerne, den klassicistiske facade med samtlige detaljer, herunder kordon- og hovedgesims, vandrette bånd og skur udført i sandsten. Derudover kommer kontrasten imellem facaden og de prunkløse gårdsider. Endvidere knytter der sig en bærende fredningsværdi i den traditionelle materialeholdning og den på Gammel Strand blanke mur over kordongesimsen.

De velbevarede oprindelige grundplaner på alle etager i det indre, har en betydelig bærende fredningsværdi. Hertil kommer alle oprindelige og ældre bygningsdele og -detaljer, herunder bræddegulve, paneler, vinduesindfatninger, opspændte lærreder, pudsede vægge og lofter med stuk, fyldingsdøre, indstukne hængsler og gerigter.

Endvidere ligger der en bærende fredningsværdi i de to oprindelige trapper med alle detaljer.

— ANBEFALINGER

Der er ingen anbefalinger